

Oppimisympäristöt osana opetuksen toteutusta

Salla Vainio

Artikkeli on julkaistu kirjassa [Uudistuva uskonnon opetus \(Kirjapaja 2017\)](#) ja julkaistaan kustantajan ja kirjoittajan luvalla osana [Tutki tilaa -materiaalia](#).

Se, mitä ymmärrämme oppimisympäristöllä, on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana huimasti. Perinteiseen luokkatilaan on tullut innovatiivisempia kalusteratkaisuja samaan aikaan, kun sähköisten laitteiden, pilvipalvelujen ja opiskelijoiden omien mobiililaitteiden määrä on kasvanut. Tiedämme, että jopa 80 % oppimisesta tapahtuu luokkahuoneiden ulkopuolella ja ymmärrämme fyysisen tilan ja sen muunneltavuuden sekä opettajan ohjauksen ja oppilaan itsesäätelyn vaikuttavan oppimiseen. Olemme vasta alussa siinä, miten hyödynnämme opetuksessa kaikkea sitä oppimista, mitä oppilaillamme tapahtuu kouluajan ulkopuolella tai mitä voisi tapahtua luokassa, jos tilan tarjoamista mahdollisuuksista väännettäisiin irti kaikki mahdollinen yhdessä oppilaiden potentiaalin kanssa.

Oppimisympäristön käsite on vielä näitä edellä mainittuja elementtejä laajempi, sillä siihen ajatellaan kuuluvan paljon muitakin oppimiseen vaikuttavia tekijöitä. Merkittäviä ja mainitsemisen arvoisia näistä ovat suunnitellut tekijät ja persoonalliset tekijät. Suunniteltuihin tekijöihin kuuluvat pedagogiset suunnitelmat sekä opetuksen toteutustavat, didaktiset lähtökohdat ja tavoitteet. Oppimisympäristön tapahtumiin ei voi olla vaikuttamatta myöskään se, millaisia yksilöitä erilaisine kulttuuritaustoineen, itsesäätelykeinoineen ja sosiaalisine taitoineen luokassa on. Vastaavasti oppimisympäristöön vaikuttaa se, millaisia sisältöjä luokassa käsitellään ja miten ne liittyvät oppilaiden kognitiivisiin prosesseihin ja tapaan hahmottaa asioita.

Oppimisympäristössä kaikki nämä tekijät vaikuttavat toisiinsa, ja opettajan onkin hyvä olla tietoinen niistä oman toimintansa ja opetuksen suunnittelun taustalla. Vastaavasti niiden, jotka suunnittelevat fyysisiä tiloja ja laitekantoja sekä sähköisiä alustavalintoja kouluissa, on yhtä tärkeä tietää, että fyysistenkin ominaisuuksien on palveltava pedagogisia lähtökohtia. Parhaimmillaan fyysinen tila antaa mahdollisuuden toteuttaa luokassa sekä kognitiivista työskentelyä esimerkiksi opettajalähtöisesti että itsenäistä työskentelyä ja tiimityötä pareittain tai pienissä ryhmissä. Joustava fyysinen oppimisympäristö tukee yksilöllistä oppimista paremmin kuin perinteinen koululuokka ja antaa mahdollisuuden myös perinteisiin opetustuokioihin niin haluttaessa.

Opetussuunnitelman ja uskonnon oppiaineen tavoitteiden toteuttamiselle on yhä monipuolisempia menetelmiä, tapoja ja materiaaleja. Luokassa voidaan istua vaikka lattialla, kun tehdään yhdessä symbolityöskentelyä tai hyödynnetään muita kerrontapedagogisia menetelmiä. Yhteiset porinatuokiot, pelihetket tai tiimityöskentelyt ja arviointihetket mahdollistuvat sitä helpommin, mitä muunneltavammat ja liikuteltavammat kalusteet luokissa on. Mitä vähemmäksi saadaan vaikkapa pulpettien määrää, sitä helpompi yhteinen rinki luokassa on muodostaa tai sitä enemmän luokkaan saadaan tilaa erilaisille kalusteille, kuten sohvaryhmille ja erilaisille innovatiivisille kalusteratkaisuille.

Toisaalta perinteinen luokkahuone taipuu moneen, mikäli opettaja näkee sen mahdollisuudet ja muuntelee tilaratkaisuja pedagogisesti haluamallaan tavalla. Innovatiivinen tila kutsuu suunnittelemaan opetuksen toteuttamista ja rytmittämistä uudella tavalla. Se kutsuu myös oppilasta säätelemään omaa toimintaansa ja opiskeluaan itsenäisestä työskentelystä aina ryhmätyöhön ja koko ryhmän yhteiseen pohdintaan eri tavoin kuin perinteinen luokkahuone.

Tämän päivän oppimisympäristössä opettaja voi ohjata oppimisprosessia aina muovailuvahan työstämisestä tai kirjojen lukemisesta maksuttomien pilvipalveluiden ja mobiililaitteiden hyödyntämiseen. Oppilaat voivat nauhoittaa videoita lomamatkoiltaan uskonnollisten ilmiöiden ääreltä, työstää niistä yhdessä ryhmänsä kanssa esitelmää pilvessä kaikille jaetulla tekstin- tai esityksenkäsittelypalvelussa ja tuoda työnsä kaikki tarkasteltavaksi ja arvioitavaksi muulle luokalle yhteisessä fyysisessä oppimisympäristössä tai luokan oppimisolustalla. Uskonnonopetuksessa luokasta ulos lähteminen teknologiaa hyödyntämällä esimerkiksi niin, että havainnoidaan itkumuuria reaaliajassa tai vierailaan ortodoksisessa kirkossa virtuaalisesti, antaa uudenlaisia mahdollisuuksia pedagogiseen ja kognitiiviseen työhön. Kirkossa vieraillemalla voi oppia todella paljon arkkitehtuurista, uskonnosta ja taiteestakin, kun vierailu suunnitellaan ja toteutetaan hyvin. Opettajalla on edelleen oma roolinsa opetuksen tavoitteiden mukaisen toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Samalla hän toimii oppimisympäristön elementtien huomioimisen ja hyödyntämisen asiantuntijana.

Uudistuva käsityksemme oppimisympäristöstä haastaa meidät opettajina valjastamaan niin fyysisen tilan kuin muitakin oppimisympäristön elementtejä entistä paremmin opetuksen tavoitteiden toteuttamiseen. Laaja käsitys oppimisympäristöstä antaa hyvät mahdollisuudet laaja-alaisen osaamisen edistämiseen, yksilöllisten ja yhteisöllisten tavoitteiden asettamiseen ja sisältöjen käsittelyyn monipuolisesti. Se haastaa meidät suunnittelemaan opetustamme ja sen kaarta aina tavoitteista arviointiin asti yhä innovatiivisemmin ja rohkeammin. Fyysisen oppimisympäristön avainsanoja 2000-luvulla ovat muunneltavuus, pedagoginen joustavuus ja esteettisyys. Uskonnonopetuksen oppimisympäristön avainsanoja puolestaan ovat monipuolisuus, liikkuminen, tutustuminen, havainnointi ja suunnittelu. Kaunis tila ja hyvin suunniteltu oppimiskokonaisuus eri elementteineen kutsuvat ja motivoivat oppimaan – ja opettamaan.

Kirjallisuus

Kontturi, Heikki (2016). Oppimisen itsesäätelyn ilmeneminen ja kehittymisen tukeminen alakoulun oppimiskontekstissa. Oulun yliopisto. Osoitteessa: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526210940.pdf>

Multisilta, Jari & Niemi, Hannele (toim.) (2014). Rajaton luokkahuone. Opetus 2000. Helsinki: PS-Kustannus.

Oppimaisema.fi on foorumi, josta löydät monipuolisesti tietoa oppimisympäristöistä ja oppimisympäristöjen kehittämistoiminnasta. Osoitteessa: <https://oppimaisema.fi>